

УДК 364.022

Я. І. Федан,

асистент кафедри психології, педагогіки та соціального управління,
Національний університет "Львівська політехніка"

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Y. Fedan,

Assistant Professor of Psychology, Pedagogy and Social Management National University "Lviv Polytechnic"

HUMANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESSES AS THE BASIS OF CURRENT EDUCATION SYSTEM

У статті розглянуто принципи гуманізації сучасної освітньої системи. Визначено одне із пріоритетних завдань державної освітньої політики, яке полягає у створенні якісних передумов для розвитку освітньої системи, що базується на принципах гуманізму, де основними механізмами державного управління освітою є контроль освітнього процесу державою, впровадження новизни до навчального процесу та практичної реалізація цих ідей на місцях, створення якісних умов здобуття освіти учнів, зокрема учнів з інвалідністю. Запропоновано напрями гуманізації в сучасному освітньому процесі.

This article reviews the principles of humanization of modern educational system. Identified as one of the priorities of state education policy, which is to create conditions for the development of quality educational system based on the principles of humanism, where the basic mechanisms of state control over education is monitoring the state of the educational process, introduction of innovation in the educational process and the practical implementation of these ideas on places, creating quality conditions education students, including students with disabilities. Directions humanization in the modern educational process.

Ключові слова: гуманізація освіти, державна освітня політика, державне управління освітою.

Key words: humanization of education, state education policy, state education department.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Потужні зміни, які відбуваються у житті українського суспільства обумовлюють пріоритетне завдання державного управління, щодо формування високоморальної, інтелектуальної, творчої особистості, яка буде спроможна забезпечити прогрес нації та її вихід на рівень цивілізованих країн світу. Особливе місце в цьому процесі займає освіта, адже саме належний рівень освіти, може забезпечити достойне працевлаштування, яке надає змогу в самоствердженні особистості. Ще в 1938 році М. Хальбвас у передмові до праці Е. Дюркгейма "Еволюції педагогіки у Франції", відзначив, що освіта — це самий ефективний засіб, за допомогою якого держава формує людей за власною подобою [11]. Ціль яка стоїть перед правовою державою досягається через забезпечення виконання соціальної функції, мета якої усунути або пом'якшити можливе соціальне напруження в суспільстві, вирівняти соціальне становище людей, розвивати всі галузі соціальної

сфери [2]. Вирішення поставленого завдання пов'язане із сучасним переосмисленням морального виховання, пошуком орієнтирів та критеріїв, які забезпечать якісне функціонування суспільства в усіх його сферах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про зростаючий інтерес до проблеми гуманізації освіти. Важливе місце посідають теорія особистісно орієнтованого навчання та виховання (І.С. Якіманська, 2002; І.А. Зимняя, 1999; І.Д. Бех, 2006) і проблема становлення гуманних взаємовідносин в учнівському колективі (А.М. Гончаренко, 2003; М.С. Каган, 1988;). Одне з провідних місць у процесі гуманізації освіти відводиться єдності виховання і навчання (А.Н. Джурицький, 1999) та проблемі формування духовної культури особистості (І.А. Зязюн, 1997; В.П. Зінченко, 1998).

Задля гуманізації освіти необхідно чітко окреслити ті напрями, які будуть найбільш ефективними та допоможуть реформувати існуючу систему освіти.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в дослідженні процесів гуманізації освіти в Україні та визначення їх основних напрямів у контексті державного управління освітою.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Гуманізація державно-управлінських процесів, економічних реформ та духовного життя в переломний період будь-якого суспільства, здатна консолідувати розпорошені потенційні сили громадян у формуванні незалежної демократичної держави, реалізації конституційних положень [19]. Це передбачає перехід системи державного управління від тоталітарного до демократичного, яке забезпечує формування управління на принципах демократії, основними гуманістичними цінностями якої є: свобода, соціальна справедливість, солідарність, права людини.

Такі політичні інститути, як уряд, парламент, політичні партії, громадські організації, є одними з головних соціальних інститутів, що реально здатні очолити і регулювати процес гуманізації в українському суспільстві. Проте сьогодні гуманістичні цінності несміливо торують шлях суспільній свідомості, і реформи, незважаючи на проголошені гуманістичні цілі й орієнтири, не дають очікуваних результатів [19].

Тому, на нашу думку, в контексті даної роботи, важливо є розглянути, складову частиною системи управління, якою є механізм державного управління, що забезпечить ефективний вплив на процеси гуманізації. О. Кравченко, яка, вивчаючи теоретичні підходи до цієї дефініції, констатує, що концептуальні засади механізмів державного управління висвітлено в численних працях вітчизняних і зарубіжних учених, але, на сучасному етапі розвитку науки державного управління, немає загальноприйнятого визначення поняття "механізм державного управління" та єдиного підходу до трактування його визначення [8]. Тому доцільно визначити спільні елементи у трактуванні цієї категорії.

В. Авер'янов, вважає, що механізм державного управління — це сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення. Звідси складовими елементами зазначеного механізму є такі: 1) система органів виконавчої влади; 2) сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування та розвитку.

Н. Нижник та О. Машков визначають, що механізм управління — це категорія управління, що включає цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив, дії в інтересах досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний і організаційний потенціали. Реальний механізм управління завжди конкретний, оскільки спрямований на досягнення конкретних цілей за допомогою

впливу на конкретні фактори і цей вплив здійснюється через використання конкретних ресурсів [12, с. 37, 49].

На думку В. Малиновського, механізм державного управління є сукупністю засобів організації управлінських процесів і способів впливу на розвиток керованих об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління.

Г. Атаманчук визначає, що механізм державного управління — це складна система державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління; це інструмент реалізації виконавчої влади держави [1, с. 86].

На нашу думку, вищезазначені тлумачення поняття "механізм державного управління" є взаємодоповнюючими і розкривають та підсилюють одне одного. Серед запропонованих визначень терміну "механізм державного управління" можна побачити, що він є сукупністю засобів, форм, правових, організаційних, мотиваційних, адміністративних та інших заходів держави, спрямованих на забезпечення динамічного розвитку суспільства.

Зокрема в сфері освіти у зв'язку з процесом реформування національної системи освіти в євроінтеграційному напрямі стає актуальним неперервне вироблення і реалізація відповідних програмних документів, що можна назвати механізмом державного управління освітою в Україні. Саме в програмних документах визначаються цілі державної політики в освітній сфері. Не менш важливими, як вважає Л. Кураков, механізмами управління в освіті є розроблення і правове оформлення методичної документації, вивчення стану педагогічної й виховної роботи, організація роботи з удосконалення підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації [9].

Отже, під механізмом державного управління освітою будемо вважати систему органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які наділені владними повноваженнями та залучені в управління процесами освіти в межах правового поля, яке існує в державі. Таким чином, державне управління освітою інвалідів є сукупністю економічних, мотиваційних, правових, організаційних, політичних та інших заходів держави, які забезпечують розвиток інклюзивної освіти.

Для створення гуманістичної основи в освіті, яка включає в себе принципи норм людяності, на державному рівні вони регулюються державою — освітньою політикою (ДОП). Сам термін "державна освітня політика" у науковій та науково-популярній літературі має декілька визначень. Наприклад: "освітня політика — найважливіша складова політики держави, яка забезпечує дотримання фундаментальних прав і свобод особи, підвищення темпів соціально-економічного і науково-технічного розвитку, гуманізації суспільства, зростання культури". Освітня політика встановлює на основі консенсуса цілей та завдань розвитку освіти, гарантує їх втілення в життя шляхом узгоджених дій держави й суспільства. Основним завданням освітньої політики на сучасному етапі є визначення відповідності досягнення сучасної якості освіти щодо актуальних і перспективних потреб особи, суспільства й держави.

Державна освітня політика (ДОП) передбачається, що її суб'єктом є органи державної влади, які регулюю-

ють освітній процес: законодавчі, судові та виконавчі органи влади, інститути громадянського суспільства. Проте у сучасних геополітичних умовах суб'єктами ДОП виступають як регіональні утворення управління освітою, так і міжнародні установи й органи, які здійснюють управління освітою на світовому рівні, серед яких ЮНЕСКО, МВФ, ЄС, Міжнародний фонд "Відродження" та ін.

Виходячи з цього, ДОП являє собою відносно стабільну, організовану та цілеспрямовану діяльність органів державної влади, щодо досягнення поставлених цілей державної політики, де основним засобом, який забезпечує цей процес є механізм державного управління освітою.

Одне із пріоритетних завдань ДОП полягає у створенні якісних передумов для розвитку освітньої системи, яка базується на принципах гуманізму, де основними МДУ освітою являються: контроль освітнього процесу державою, впровадженням новизни в навчальний процес та практичній реалізації цих ідей на місцях, створення якісних умов здобуття освіти учнів, зокрема учнів з інвалідністю.

Виходячи із завдання переорієнтації сучасних навчальних закладів на ідеї гуманізації навчання і виховання підростаючої особистості, організації гуманістичної за змістом педагогічної діяльності, управління в системі освіти також повинно здійснюватися на гуманістичних засадах. Адже, гуманізація в сфері освіти — це процес, який зорієнтований на повноцінний та всесторонній розвиток людської особистості, бо освіта є одним з найдавніших соціальних інститутів, який виник на потребу суспільства відтворювати і передавати здобуті знання, уміння і навички для наступного покоління, яке було б спроможним до вирішення економічних, соціальних та культурних проблем що завжди стоять перед людством [15]. Вона поєднує різні види навчально-виховної діяльності, їх зміст в єдину класичну освітню парадигму, яка сформована під впливом різних філософських, релігійних і педагогічних ідей. Такі вчені, як Є.Б. Євладова, Л.Г. Логінова та Н.Н. Михайлова визначають гуманізацію освіти як систему заходів, націлених на пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів в змісті освіти і технології навчання, орієнтованих на вдосконалення особистості [6 с. 93]. Під гуманізацією освіти, зокрема освіти інвалідів, ми розуміємо процес створення належних умов для самореалізації особистості учня в загальноосвітньому навчальному просторі, яка сприяє розкриттю його творчого потенціалу особистості, формуванню логічного мислення, ціннісних орієнтацій та морально-духовних якостей.

Практичним втіленням гуманізму в освіті стали ідеї гуманістичної педагогіки — напряду в теорії і практиці виховання, який виникнув всередині ХХ століття в США, де головні завдання направлені на сприянні становлення та вдосконалення цілісної особистості, яка є відкритою для отримання нового досвіду і прагне до реалізації своїх можливостей, спроможна до усвідомленого самостійного вибору в різних ситуаціях.

Як вважають російські вчені, головною причиною зміни парадигми у ставленні до ролі освіти та цілеспрямованого розвитку, щодо формування ДОП на основі гуманістичних ідеалів стали: перехід людства від індус-

тріального до постіндустріального суспільства; раціоналізація професійної діяльності людини; посилення взаємозв'язку між вихованням, культурою, ментальністю та освітою, як способом збереження і розвитку цивілізованості окремих держав; альтернативний характер розвитку освітнього процесу, його комплексність, системність і структурованість змістовного й організаційного порядку; необхідність забезпечення загальнолюдських потреб освітньої діяльності, збагачення досвідом надання освітніх послуг; інформатизація громадського життя в цілому; інноваційний характер розвитку системи освіти.

Гуманізація освіти в Україні ґрунтується на поєднанні глибоких гуманістичних традицій вітчизняної педагогічної думки та гуманістичного досвіду зарубіжної прогресивної педагогіки. Для сучасного стану системи державного управління освітою характерний процес децентралізації, тобто передача ряду функцій і повноважень від вищих органів управління нижчим. Державні органи розробляють найбільш загальні стратегічні напрями, а обласні й районні (міські) органи спрямовують зусилля на вирішення конкретних, фінансових, кадрових, матеріальних, організаційних проблем.

В Україні нинішні соціально — політичні реалії створюють об'єктивні передумови для розбудови освітньої системи на засадах гуманізму. Така трансформація існуючої вітчизняної освіти побудованої на гуманістичних засадах, які найзагальніше характеризують поняття "гуманізація освіти.

Для подолання кризи в системі виховання, яка існує сьогодні через нівелювання багатьох гуманістичних принципів, занепад духовних цінностей, моральну деградацію суспільства, має відзначатись комплексним підходом, який зорієнтований як на сучасні виклики соціальної практики, так і на її майбутнє. Головними критеріями розвитку в сучасних умовах мають бути новітні відкриття наукового простору, прогресивні ідеї вітчизняної педагогіки, християнські цінності. При цьому не допускаються прояви догматизму та шаблонності у підході навчання до людини, ігнорування особистісних якостей. Така система має бути оперативною, яка реагує на нові виклики та зміни у державному управлінні та викликах часу, гуманною, яка враховує інтереси особистості, та справедливою, де головним критерієм оцінки знань є неупереджене ставлення до людини [7].

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки гуманізація освіти в Україні стає основною складовою нового педагогічного мислення. Виходячи з позицій інноваційної педагогіки, головною метою гуманізації освіти є безперервне формування та виховання особистості, так як освіта є важливим механізмом, де після сім'ї, відбувається подальша соціалізація особистості. Як відмічає П. Таланчук, "Коли виховання падає, суспільство постає перед загрозою тотальної розбіжності. Уже в давнину говорили, що знання має бути передане тільки учням з певним запасом моральності, інакше зло в суспільстві примножується... Насамперед потрібно духовно вилікувати людину. Культура не може бути без знання історії, філософії, мистецтва, як без знань етики" [16, с. 16]. Співзвучною цим положенням є думка українського вченого І. Зязюна, який стверджує, що смислом і метою сучасної освіти повин-

на стати "людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою та іншими людьми, зі світом. Система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує повноцінному розвитку особистості і в ідеалі її призначення — щастя людини" [17]. Таким чином, засвоюється освітня система суспільних цінностей, через які пізнається добро та зло та формується з часом "індивідуальна шкала цінностей", яка відіграє ключову роль у людських діях, і виконує орієнтаційну та спрямовуючу функції.

Гуманістично орієнтоване навчання є результатом перенесення на ґрунт освіти досягнень та принципів гуманістичної психології, розроблених А. Маслоу, К. Роджерсом, та іншими засновниками цього напрямку. Новий підхід до навчального процесу характеризується, передусім, відмежуванням від традиційного поділу на керівників та підлеглих. Ініціаторів цієї теорії поєднує новий погляд на учня, як такого, який цікавиться світом, прагне спілкуватися з іншими, встановлювати з ними глибокі контакти та зв'язки.

У процесі гуманізації освітнього процесу необхідним є забезпечення якості державного управління в сфері освіти для всебічного розвитку учня, зокрема учня із психофізичними відхиленнями для отримання повноцінної і якісної освіти в подальшій професійній діяльності, яка розглядатиметься як за критерієм її соціальної значущості, так і як сфера самовираження особистості, де чільне місце займають принципово нові, змістовні, інформаційно — комунікативні, дидактичні, психологічні, соціальні технології. У національній доктрині розвитку освіти чітко визначено, що якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту [13]. Необхідною умовою ефективного управління якістю освіти в сучасних умовах є використання інформаційно-комунікаційних технологій [10].

Важливе місце займає якість та компетентність роботи осіб, що забезпечують процеси функціонування державного освітнього механізму — державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Через те, що через відсутність достатнього забезпечення інформацією про реальну ситуацію в системі освіти можуть прийматися недостатньо адекватні реаліям рішення, які не ведуть до прогресивного розвитку освітньої системи, а можуть призвести до процесу руйнації. Отже, забезпечення високим рівнем освіти державних службовців насамперед обумовлене забезпеченістю інформацією управляючого елемента.

Іншим аспектом розвитку гуманістично орієнтованих освітніх процесів являється різсторонній розвиток учня через засвоєння гуманітарних знань, активне використання досягнень історії, культури, всестороннього людського розвитку. В цілому передбачається утвердження людини як великого багатства суспільства, підвищення якості знань через безперервний процес отримання освіти як інструменту самовдосконалення особистості, утвердження принципів етики відносин, де суспільство виступає як консолідація суспільних політичних інститутів.

Гуманізація освітніх процесів передбачає врахування прав і свобод дітей, які регламентуються Конституцією України та відповідними правовими актами, та нормами міжнародного права, зокрема Декларацією про права дитини, Конвенцією про права дитини, Всесвітньою декларацією про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, Пекінськими правилами, Статутом дитячого фонду України тощо. У науковій літературі гуманізація педагогічного процесу окреслюється як його олюднення, забезпечення з боку тих, хто виховує, любові і уваги до дітей, поваги до їхньої гідності". При цьому потрібно враховувати такі якості учня як стан здоров'я, вік, інтереси, рівень розвитку, стать, для того щоб забезпечити умови для різнобічного і повноцінного навчального процесу [3].

Як один із напрямків гуманізації освіти є розвиток навчального спілкування. На думку Савченко О.Я., спілкування на уроці — основа стимулювання навчальної праці, воно не може орієнтуватися на абстрактного учня і має враховувати не тільки актуальні потреби, але і якнайповніше відповідати розмаїттю індивідуальностей конкретного класу" [14]. Умовою особистісно-орієнтованого спілкування вчителя з учнями є вміння доступно висловлювати думку, враховуючи емоційно-стимулюючий вплив слова, який створює на уроці сприятливий клімат та врахування внутрішнього стану дитини.

Особливого значення набуває формування етично-обумовленої мотивації навчання, орієнтованої на самоактуалізацію системи індивідуальних цінностей та гуманістичних характеристик, системи взаємовідносин між педагогом і учнем. Другий аспект передбачає орієнтацію на подолання технократичної природи сучасного навчання. Становлення особистості в тісному поєднанні оволодіння культурними, політичними, правовими знаннями та цінностями є безпосереднім джерелом тієї багатогранності та гармонійності, що виступають вирішальними критеріями особистісного буття. Створення умов для самоактуалізації особистості можливе лише в рамках нової моделі освіти, інтегрованої з глобальними модернізаційними процесами в суспільстві.

У контексті гуманізації освіти ключове місце займає створення особливої атмосфери радості, творчості, добра. Такий підхід використовували в своїй педагогічній діяльності Л. Толстой, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі. Провідною стає ідея необхідності перенесення науки на новий рівень, де б людина розглядалась як істота духовна, як "космопланетарний феномен", за виразом академіка Казначєєва. Важливо зазначити, що такий підхід зображає людину не лише як біологічну субстанцію, але враховує її психічні, соціальні і культурні характеристики людського існування в світі. У даному випадку потрібно серйозно задуматися над питанням природи людини, переосмислити її в контексті нових наукових знань. А це, у свою чергу, вимагає внесення корективи в освітній простір, доповнення його новими знаннями про людину.

На місце старих підходів мають прийти нові, що ґрунтуються на принципах демократії, гуманізації, гуманітаризації, безпервності навчального процесу і гармонійному поєднанні досягнень національної науки та світових досягнень. Нові підходи до освіти обумовлю-

ють нові методи викладання дисциплін модульно-рейтингові системи, інтегративні курси, поліваріантність навчальних програм, альтернативність навчальних курсів і дисциплін, розробка і впровадження авторських спеціальних курсів. Дослідник І. Фомічова визначає різницю між механізмом під час авторитарного навчання й гуманістичною педагогікою, яка полягає в тому, що основою гуманізації є навчально-виховний процес "можу — хочу". Тобто для успішної реалізації гуманістичної освіти необхідна позитивна готовність дитини до сприйняття інформації, на включення до діяльності, причому, з одного боку, випадкова, з іншого — в результаті спеціальної організації навчально-виховного процесу.

Саме з цих позицій сформульовані завдання в Державній національній програмі "Освіта", в якій, зокрема, зазначено: "Гуманізація освіти полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи".

Так, у Державному стандарті початкової загальної освіти який розроблений відповідно до мети початкової школи з урахуванням пізнавальних можливостей і потреб учнів початкових класів, визначає зміст початкової загальної освіти, який ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті визначає як важливе завдання загальноосвітньої школи "формування високої гуманістичної культури особистості". Принцип гуманізації управління системою середньої освіти передбачає врахування індивідуально-психологічних особливостей, прийняття унікальної неповторності кожного учасника навчально-виховного і управлінського процесу, створення умов для максимального вияву його творчого потенціалу, вільного розвитку, самореалізації, самотворчості у процесі здійснення навчальної і педагогічної діяльності.

Освітня діяльність передбачає обов'язкову організацію і проведення виховної роботи у ЗНЗ всіх рівнів акредитації на основі низки концептуальних положень — Конституції України, Закону України "про освіту", Державної національної програми "Освіта", Концепції виховання дітей та молоді в національній системі виховання в Україні. Але сьогодні організація і проведення виховної роботи у ЗНЗ ускладнюється соціокультурною кризою освіти в Україні, де старі форми й методи виховання не діють, досі не визначено духовних пріоритетів формування особистості. Враховуючи, популяризацію рівності прав між вчителем та учнем спостерігається недостатня поінформованість останніх, щодо їхніх обов'язків, які ведуть до відповідальності за свої дії. Це в свою чергу породжує дезорієнтованість у навчально-виховному процесі. Тому, окреслюючи права учнів, важливим є донесення інформації про їхні обов'язки.

У пошуках визначення духовних пріоритетів у формуванні дитини як особистості особливе значення приділяється інноваційним педагогічним технологіям. Інновація інтерпретується як нововведення, яке покращує процес та результати навчально-виховного процесу. Інновацію є як масштабною, так і частковою зміною системи і відповідної діяльності, а також результатом цієї діяльності. Як зазначає І. Дичківська, інноваційні педагогічні технології сприяють підвищенню ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів досягнення. Як правило, це сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання та управління, об'єднаних єдиною метою і визнані освітньою громадськістю країни та поділяються на навчальні, виховні та управлінські інновації [5, с. 40]. До виховних інноваційних технологій відносимо мистецькі засоби й прийоми впливу педагога на свідомість особистості учня з метою формування в нього особистісних цінностей у поєднанні (контексті) із загальнолюдськими цінностями. Управлінські інноваційні технології включають в себе сучасні екологічні, психологічні, діагностичні, інформаційні технології, що створюють умови для оперативного й ефективного прийняття керівником управлінського рішення [18].

Ключовим елементом у інноваційному процесі є педагог-дослідник, який володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Обов'язковим стає не тільки використання у навчальному процесі нових наукових знань, але й включення творчого пошуку в освітню діяльність.

Отже, процес гуманізації в системі освіти передбачає послідовну, ієрархічну зміну системи державного управління освітою, що включає в себе підвищення компетентності державних службовців що, забезпечують процеси функціонування державного освітнього механізму, так як вони являються ключовими елементами в формуванні гуманоцентричної освітньої політики держави. В системі МДУ освітою закладено основу для розвитку гуманістично — орієнтованого навчання, зокрема, вироблення нової системи цінностей в учнів та нових етичних відносин між учнем і викладачем, які є необхідними умовами цього розвитку. Важливим є забезпечення освітнього процесу новими психолого — педагогічними методиками, які забезпечуватимуть гуманізацію сучасного навчального процесу і сприятимуть його виходу на якісно вищий рівень, забезпечивши безперервне навчання, виховання та впровадження дитини до самостійного життя, зокрема учнів з інвалідністю. Такий рівень розвитку освіти на сьогодні являється перспективою, яка формується та втілюється в системі державного управління освітою.

Література:

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления / Г.В. Атаманчук. — М.: Юрид. лит.-ра, 1997. — 400 с.
2. Вітрук Н.В. Гарантии прав личности // Права личности в советском обществе / Н.В. Вітрук. — М.: Наука, 1981. — С. 145—147.
3. Всемирная декларация об обеспечении выживания, защиты и развития детей [Электронный ресурс]: Всемирная встреча на высшем уровне в интересах де-

тей состоялась в Организации Объединенных Наций в г. Нью-Йорке, 30 сентября 1990 года. — Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_075

4. Державне управління в Україні: навч. посіб. / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.

5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. / І.М. Дичківська. — К.: Академвидав, 2004 р. — 218 с.

6. Евладова Е.Б. Дополнительное образование детей / Евладова Е.Б., Логинова Л.Г., Михайлова Н.Н. — М.: 2002. — 260 с.

7. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самоопределение / И.С. Кон. — М.: Политиздат, 1990.

8. Кравченко О.М. Теоретичні підходи до визначення поняття "механізм державного управління" [Електронний ресурс]: О.М. Кравченко // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". — 2009. — № 3. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=56>

9. Кураков Л.П. Проблемы управления высшей школой на современном этапе / Л.П. Кураков. — М.: Республика, 1995. — 157 с.

10. Лунычек В.Е. Управління процесами моніторингу якості освіти як педагогічна проблема: монографія / В.Е. Лунычек [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2009_2/Lunyachek

11. Мілль Дж.Ст. Про підстави та межі Laisser-faire, або принципу невтручання // Лібералізм / Дж.Ст. Мілль. — К.: 2002. — С. 642—643.

12. Нижник Н.Р. Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. / Н.Р. Нижник, О.А. Машков, [за заг. ред. Н.Р. Нижник]. — К.: УАДУ, 1998. — 160 с.

13. Про Національну доктрину розвитку освіти / Президент України / [Указ] Доктрина від 17.04.2002 № 347/2002. — Київ, 17 квітня. — 2002.

14. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів / О.Я. Савченко. — К.: Абрис, 1997. — 416 с.

15. Сманцер А.П. Гуманізація педагогічного процесу в сучасній школі: Історія і сучасність / А.П. Сманцер, Л.В. Кондрашова. — Мн.: В"БестпрінтВ", 2001. — 308 с.

16. Таланчук П. Образование должно служить средством развития человека // Зеркало недели / Таланчук П. — 2003. — № 49 (474). — 20 декабря. — С. 16.

17. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. — Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. — 364 с.

18. Ярошенко В.М. Формування гуманістичних цінностей у політичній свідомості молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 "Універсальна десяткова класифікація" / В.М. Ярошенко. — Одеса, 2002. — 20 с.

References:

1. Atamanchuk, H. V. (1997), *Teoriya hosudarstvennogo upravleniya* [Theory of Public Administration], Jurid. lit-ra, Moskva, Rosija.

2. Vitruk, N.V. (1981) *Garantii prav lichnosti* // *Prava lichnosti v sovetskomo obshhestve* [Guarantees of the

rights of the personality // *the Rights of the personality in the Soviet society*], Nauka, Moskva, Rosija.

3. The World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children (1990), "World Summit for Children held at the United Nations in New York", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_075

4. Derzhavne upravlinnia v Ukraini: navch. posib. (1998), [za zah. red. V. B.Aver'ianova.], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraina.

5. Dychkivs'ka, I. M. (2004), *Innovatsijni pedahohichni tekhnologii* [Innovatsiyni pedagogichni tehnologii], Akademvydav, Kyiv, Ukraina.

6. Evladova, E.B. Loginova, L.G. Mihajlova, N.N. (2002), *Dopolnitel'noe obrazovanie detej* [Additional education of children], Moskva, Rosija.

7. Kon, I. S. (1990), *V poiskah sebja. Lichnost' i ee samoopredelenie* [In search of itself. Personality and her self-determination], Politizdat, Moskva, Rosija.

8. Kravchenko, O. M. (2009), "Teoretichni pidhodi to viznachennya ponyattya "mehanimz sovereign upravlinnya", *Elektronne naukove fakhove vydannia "Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok"* vol. 3, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=56>

9. Kurakov, L. P. (1995), *Problemy upravlenija vysshej shkoloj na sovremennom jetape* [Problems of management of the higher school at the present stage the Republic], Respublika, Moskva, Rosija.

10. Luniachek, V. E. (2009), "Upravlinnya processes monitoringu of Quality osviti yak pedagogichna problemsma", available at http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2009_2/Lunyachek

11. Mill', Dzh. St. (2002), *Pro pidstavy ta mezhi Laisser-faire, abo pryntsyphu nevtruchannia* // *Liberalizm* [About pidstavi that mezhi Laisser-faire, abo principle nevtruchannya // Liberalizm], Antolohiia, Kyiv, Ukraina.

12. Nyzhnyk, N. R. Mashkov, O. A. (1998), *Systemnyj pidkhid v orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia* [Systemic pidhid in organizatsii sovereign upravlinnya], UADU, Ukraina.

13. *Pro Natsional'nu doktrynu rozvytku osvity* (2002), / *Prezydent Ukrainy* / [Ukaz] *Doktryna vid 17.04.2002 № 347/2002*, Kyiv, Ukraina.

14. Savchenko, O.Ya. (1997), *Dydaktyka pochatkovoї shkoly: pidruchnyk dlia studentiv pedahohichnykh fakul'tetiv* [Didactics pochatkovoї School: pidruchnik for studentiv pedagogichnih fakul'tetiv], Abrys, Kyiv, Ukraina.

15. Smantser, A.P. Kondrashova, L.V (2001), *Humanizatsiia pedahohichnoho protsesu v suchasnij shkoli: Istoriia i suchasnist'* [Gumanizatsiya pedagogichnogo processes in suchasnyj shkoli: Istoria i Suchasnist'], V"BestprintV", Mins'k, Rosiia.

16. Talanchuk, P. (2003), *Obrazovanye dolzhno sluzhyt' sredstvom razvytyia cheloveka* [Education should serve as a tool for human development], Zerkalo nedely, Ukraina.

17. Khyminets', V.V. (2007), *Innovatsijna osvitiia diial'nist'* [Innovatsiyna osvitiia diial'nist'], *Informatsijno-vydavnychj tsestr ZIPPO*, Uzhhorod, Ukraina.

18. Yaroshenko, V. M. (2002), "Formuvannya gumanistichnih tsinnostey in politichnyj svidomosti molodi", *kand. polit. Nauk Thesis, politychni instytuty ta protsesy, Odes'koho instytutu im. I.I. Mechnykova*, Odesa, Ukraina. *Стаття надійшла до редакції 05.02.2015 р.*